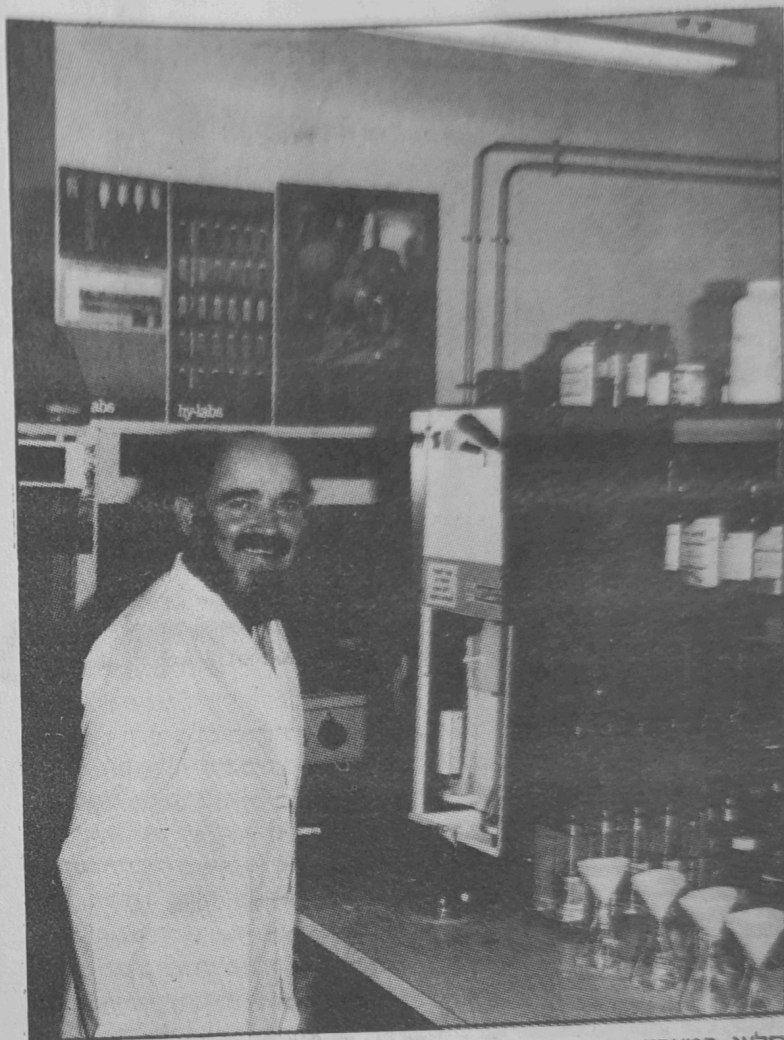

ד"ר סלעי גורדין ז"ל (המשך מעמוד קודם)

סלעי במעבדה.

כל עוד קוימו הלימודים במרכז וולקני, במשך כשש שנים — נשא סלעי בעיקר הנטל והצליח, עם יתר השותפים לעבודה, לאמן בעלי מקצוע שרבים מהם תפסו, מאוחר יותר, מקומות מכובדים בתעשיית החלב, במחלבות ובתעשיית המזון בכלל.

כשהוחלט על העברת בית-הספר ממרכז וולקני — פנה סלעי וניהל במחלקתו מחקרים בעיקר בנושא החלב ומוצריו, וכן בהזנת בני-בקר בתחילי חלב. הוא היה מופר, אהוד ופעיל בתחומים שונים, ובשיתוף עם חוקרים ומוסדות — בשיפור מוצרי החלב ואיכות החלב, ולימוד הרכבו באזורים שונים בארץ.

סלעי הוזמן להרצות בפקולטה לחקלאות ב-1969, ובלימודי הבוגר והמוסמך באוניברסיטת תל-אביב — מ-1972. להרצאותיו היה אופי מיוחד, שהיה מקובל מאוד על התלמידים, ואלה החזירו לו יחס חברי שלא כל המרצים זוכים בו. הערכה ויחס זה בלטו בעיקר בשנות מחלתו, כשההרצאות היו קשות עליו. רבים מתלמידיו ב"כנות", בפ-קולטה לחקלאות ובבית-הספר לחלב שמרו זמן ממושך על קשר יותר מהדוק עמו ונעזרו בעצותיו ובעידודו לעת מצוא במעבדתו, וביתו היה תמיד פתוח לכל מבקש.

ביוכל שנות היכרותי את מינהל המחקר והפקולטה לחקלאות לא היכרתי אדם כמוהו, שכובד על-ידי כולם, שקיים יחסים עם חוקרים תלמידים, עובדים, חברים לעבודה ועם מי לא? האמון שרחשו לי נשם לא פעם, שהוטל עליו להיות מיישר הדורים, משימה לא קלה. כשמי דובר בחברים שעברו אתו דרך קצרה או ארוכה. אפיו החכיב כלס עזי יותר, כאשר בשנות מחלתו חשוכת המרפא, מתחילתה ועד ימיו האחרונים, נשאו הוא ורעייתו ומשפחתו את גורלם באומץ ובאשכולות שלעתיים רחוקות פוגשים כמוהם. לאלו ששמש הפרטי הוא גם סלס או שם המבטא משאלת ההורים — יש לא אחת בעיות, איך לא ללכיש את השם ולהתמודד עם המתחייב ממנו. סלעי, אם מוכנו קשה, עקשן — לא התאים לדרך חייו ולאפיו; עמידתו בשנות מחלתו היתה עמידה סלע וכך גם ייזכר אצל רבים מחבריו שמצאו אצלו כתף יציבה, איתנה ומעודדת להישען עליה בעת צורך.

סלעי פירסם עם חובריו יותר מ-40 מאמרים בעיתונות המדעית ועוד 25 בעיתונות המקצועית. הנושאים העיקריים: השפעת הרעב ההזנה על הרכב החלב; חלבון סויה בתחילי חלב; תחילי חלב עשירים באבקת מייגבינה; תוספות תחמוצת מגנזיום לשיפור אחת השומן בחלב; שימוש במייגבינה להזנת בקר; השפעת תנאי-הסביבה בקיץ ובחורף על התנוכה והרכב החלב ופיריון פרות מרובות-תנוכה; סקירה על חלב מותסס במזרח התיכון וחשיבותו לאדם; תנאי המדג וייצור חלב עזים; הערכת צריכת רכיבי החלב בארץ ומשמעותה לגבי טיפוח והזנת הבקר בארץ; הרכב החלב במחצית הראשונה של התמלובה.

בתעשיית החלב: כושר השתמרות החלב בהשפעת חידקים מקבוצות שונות; שיטות לדירוג ואיכות של החלב הגלמי; ריכוז אנטיביוטיקה בחלב לאחר טיפול בעשין; מעבר אנטיביוטיקה מרבע מטופל לרבע לא מטופל של העשין; יעילות פפסין מעופות במגנן חלב במקום רנין מקיכות עגלים; הקשר שבין רכיבים שונים בדם הפרה לפיריון ולתנוכה.

בשנות השבתון שבילה בארה"ב זכה בהערכה רבה וקשר קשר ידידות עם עמיתיו ומדריכיו שם.

למה אפשר היה לצפות עוד מאדם, שחייו הסתיימו בגיל כה צעיר בעודו במלוא כושר פעילותו?

רענן וולקני

סלעי — אוהב האדם

בשנת 1966, בהיותי סטודנט צעיר בקורס הבין-קיבוצי לחקלאות וכלכלה, הכרתי לראשונה את סלעי, מרצה צעיר ונמרץ שבא להרצות על טכנולוגיה של החלב. עם כניסתו לחדר הכיתה נוצר מיד קשר בלתי-אמצעי עם הסטודנטים, והשיעורים התקיימו באווירה שונה ומיוחדת.

סלעי תמיד חייך; אך לא חיוך של התנשאות, לא חיוך של תחרות סת — אלא חיוך של טוב-לב, של אהבת הזולת. וחיוכו זה הקרין על כל הסביבה, והוא שנתן את האווירה המיוחדת בקורס שלימד. הייחוד של סלעי היה לא רק בעבודתו המדעית המסופעת והחשובה, כי אם בעיקר — הקשר עם תלמידיו, תחילה כסטודנטים (המשך מעמוד 616)

פעלו להנהגת ההזרעה המלאכותית בבקר

מקובל בארץ הוחלף לפשטני. להובלת הזרמה ולשימור כוח שימשה קופסה מרופדת בחתיכות קרח. נרכשו שני כלי ספקולוס מזכוכית, מספר מצומצם של קפילרים ופנס-כיס קטן, שעזר לה להאיר את צוואר-הרחם. אמצעי התובלה היה קלאסי: אתון לבן שמנמנה ובעלת אופי מתון, עליה שם יעקב שני ארגזים שהכילו כל מה שהיה נחוץ להזרעת הבקר.

תחילה הגיע יעקב על אתונו עד למושבי העובדים בית-חנן ונטעים. לא כאן המקום לתאר את ההקדמה העצמית של יעקב במלחמתו עם הפרות, שבעורקיהן עוד זרם דם דמשקאי רב. אם הרפתנים היו ספקנים — פרותיהם התמודדו בכוח רב. בוני הרפתות דאז לא חלמו על הזרעה מלאכותית, ובהתאם לכך גם לא היו עמדות נוחות לביצוע המלאכה ללא פגיעות גופניות. אך כפי שכבר נזכר, ההתלהבות והרצון העז של יעקב התגברו על הכול. חוג המשתמשים בהזרעה מלאכותית התרחב, האתון הוחלפה באופניים, ובמהרה השתרע האיזור גם לראשון-לציון ולנס-ציונה.

ב-1947, כאשר ההזרעה המלאכותית כבר התבססה יפה, עבר יעקב עם משפחתו לרחובות, וזמן-מה לאחר קום המדינה עבר "השיח" למשקי הדרום. יעקב עבר אל "השירות", והמשיך את עבודתו בו עד סוף ימיו.

חנן נוימרק

בסוף מלחמת-העולם השנייה החליט מנהלה דאז של רפת התחנה לחקר החקלאות — רענן וולקני — לחדש את החליבה המכנית בה, לאחר הפסקה במשך שנות המלחמה. עם חידוש החליבה המכנית ושיפוריה ניתנה גם הדרכה מטעם התחנה למשקים שונים שהיו מעוניינים בכך. בין המשקים שאותם הדריך יעקב מרקס היה גבעת-חיים, שם הוא ראה בפעם הראשונה את השימוש בהזרעה מלאכותית. שיטה חדשה זו הלהיבה את יעקב מאוד, כי הוא ראה כאן אפשרות לפתח דבר כימתו ולעבור לעבודה שתאפשר לו — בבוא הזמן — לצאת עם משפחתו מהמקום המבודד הנקרא חוות-מרדכי ולגור במושבה רחובות. כאשר הציע לרענן וולקני לנסות ולפתח את ההזרעה המלאכותית — מצא אותו קשבת; אך הביצוע עצמו לא הוכר רשמית מצד הנהלת התחנה, אלא כפעולה פרטיונית. פירוש הדבר היה, שכל העבודות שהיו קשורות בהזרעה מלאכותית נעשו מחוץ לשעות העבודה הרגילות, שהיו 10 שעות ביום בממוצע. חוסר הרשמיות (באותו זמן היתה התחנה במסגרת הסוכנות היהודית) חייב גם אותנו לאלתר בכל מה שהיה קשור עם ביצוע המלאכה. את ההכשרה המקצועית רכש יעקב אצל יוסף זולר בכאר-טוביה. שבעה ימים הספיקו — או היו אמורים להספיק — להפוך את הרפתן יעקב לאיש מעבדה ומזריע כאחד. מה שחסר בידיע — הושלם בהתלהבות ובדבקות. ה"השקעות" ב"מפעל" היו צנועות ביותר. "תורם" הזרמה היה הפר בובי, שקיבל עליו את התפקיד החדש כתוספת להרבעות של פרות הרפת הנסיונית — כלי התלהבות יתרה. המיכשור המסורבל שהיה

סלעי אוהב האדם

(המשך מעמוד 614)

ואחר-כך בהמשך דרכם, כמנהלי מחלבות או כחקלאים וייצרנים. במסגרת עבודתי, הן כמשק והן בהתארגנות הרפת האזורית כמשקי הדרום, נעזרתי והתייעצתי רבות בסלעי; והוא, תמיד שמח וממש זרח כאשר הביא תועלת באחד התחומים בהם התמחה.

בכל פעם שנפגשנו במעבדה במרכז וולקני — היו סביבו עוד חקלאים או סטודנטים או חוקרים, שישבו אצלו ונעזרו על ידו. את כולם קיבל באותה שמחה ובאותו חיוך מפורסם של טוב-לב וכבוד.

בפרקי אבות נאמר: "עשה לך רב, קנה לך חבר והוזה דן כל אדם לכף זכות". מאמר זה יכול לתאר בקצרה את דרכו של סלעי. הוא קנה לו הרבה חברים. כל אדם שנפגש עמו, ששוחח איתו — היה לידידו ומעריצו. לכל חבר וחבר, בלי לשים לב לגילו, למצאו, להשתייכותו הפוליטית — התייחס בכבוד ובהערכה כפי שמתייחסים לרב, ומעולם לא הוציא מפיו מלה רעה על אדם. כאשר נתקל באנשים שלא התנהגו כשורה — תמיד מצא מלת זכות עליהם.

לפני חמש שנים לקה במחלה ממארת, ואז גילה לכול צד נוסף באישיותו המופלאה. בתקופת מחלתו עבר ניתוחים וטיפולים קשים ומכאיבים — אך נלחם על חייו ולא נכנע. למרות יסוריו, יסורי גוף ונפש, הוסיף לתפקד, הוסיף ללמד סטודנטים והוסיף לתרום למשק החלב במדינה, כשהחיוך האפייני והמקרין לא מש מפניו. כוח הלחימה והעקשנות שלו — הם-הם שהאריכו את חייו כחמש שנים עד שהכריעה אותו מחלתו והוא עבר לעולם שכולו טוב.

סלעי עבר מהעולם — אך השאיר לנו צוואה של דרך חיים: אהבת הזולת, כבוד וטוב-לב. הוא הראה לנו כי בעולמנו זה, המלא קשיים, אכזבות ומכאובים — אפשר גם לחייך...

יעקב זליג

קיבוץ חפץ-חיים